

**Tapiolan Heikintorin kauppakeskuksen
säilyttävistä ominaispiirteistä**

Espoon kaupunginmuseo, 22.1.2015

Heikintorin yhteistavaratalo oli ensimmäinen laatuaan Suomessa ja sitä pidetään maamme nykyaikaisten kauppakeskusten edelläkävijänä. Tästä näkökulmasta rakennuksella on erityistä rakennushistoriallista ja symboliarvoa. Sillä on myös merkittäviä kaupunkikuvallisia arvoja osana Tapionraitin varteen rakentuneen julkisten rakennusten sarjaa ja rakennustaiteellisia arvoja oman aikansa arkkitehtuurin ilmentäjänä. Koska kauppakeskus on säilyttänyt hyvin tärkeimmät alkuperäiset piirteensä sekä sisällä että ulkona, on sillä myös säilyneisyysarvoa.

Idea yhteistavaratalosta

Heikintorin rakentamisen taustalla oli asuntosäätiön toimitusjohtaja Heikki von Hertzenin idea kehittää Tapiolasta väljä ja uudenaikainen liikekeskus, joka kilpailisi asiakkaista Helsingin keskustan kanssa. Heikintorista suunniteltiin uudentyyppinen kauppiastavaratalo, joka kokosi pienet yksityiset kaupat ja palvelut saman katon alle. Kauppakeskuksen yhtenäistä luonnetta vaalittiin käyttämällä yhtenäistä mainostusta, sisustusta ja aukioloaikoja. Heikintorin suunnitteluun saatiin vaikutteita ruotsalaisista kauppiastavarataloista. Keskeinen ero oli kuitenkin siinä, että Ruotsissa yrittäjät olivat yhteistavaratalon vuokralaisina, mutta Heikintorin kauppiaat omistivat itse liiketilansa.

Rakennuksen alkuperäisen asun luonnehdinta

Aarne Ervin keskustasuunnitelman (1954) keskeisenä ideana oli luoda Tapiolaan toisiinsa yhdistyvien aukoiden ja julkisten ulkotilojen sarja, jota julkiset rakennukset reunustavat. Tapiolan vanhan keskustan läpi suoralinjaisena kulkeva Tapionraitti oli alueen tärkein jalankulkuväylä, joka suunniteltiin kulkemaan myös Heikintorin läpi.

Liikerakennuksen suunnittelu käynnistyi Aarne Ervin toimistossa vuonna 1964 ja Heikintori valmistui vuonna 1968. Ulkoarkkitehtuurinsa osalta Heikintori edusti aikakautensa rationaalista, suoralinjaista ja vähäeleistä tyyliä. Julkisivujen vaaleita profiilipeltipintoja rytmittivät pitkät nauhaikkunat ja päätyjen laajat ikkunapinnat. Avoimuus oli leimallista myös ulkoa tarkasteltaessa. Ensimmäisen kerroksen korkeat näyteikkunat tarjosivat näkymiä sisätilaan, toisin kuin nykyään, kun ne ovat teippausten ja mainosten peitossa.

Myös kauppakeskuksen sisäarkkitehtuurin alkuperäisenä lähtökohtana oli avoimuus ja läpinäkyvyys. Heikintorin keskusaulasta haluttiin luoda ”ikuisen kesän ostoskatu”, joka toimii rakennuksen tilaratkaisun keskeisimpänä osana. Ostoskadun päätyjen suurilla lasiseinillä oli alun perin tärkeä merkitys keskustilan avoimen luonteen, horisontaalisuuden ja läpikulkureitin korostajina. Läpinäkyvyyden ideaa toistivat myös myymälöiden liukulasiseinät ja joustava tilasommittelu.

Heikintorin kaupunkikuvallisen aseman ja ulkoasun tärkeimpiä säilytettäviä piirteitä

- Kauppakeskuksen itäpuolella oleva Sampotori liittyy kiinteästi Heikintorin kokonaisuuteen. Sen asemaa merkittävänä kaupunkitilana ja osana Tapionraittia on syytä selkiyttää.
- Heikintorin rakennuksen yleishahmoa on vaalittava, joten sen korottaminen tai laajentaminen sivulle päin ei ole hyväksyttävää.
- Julkisivuissa on käytetty profiloitua alumiinipeltilevyä. Tämä rakennuksen ulkoarkkitehtuurille leimallinen materiaalivalinta on syytä säilyttää. Samoin nauhaikkunoiden ja suurien päätyikkunoiden koko, ruutujako, materiaalit ja detaljit ovat säilytettäviä piirteitä.
- Julkisivuihin myöhemmin asennettuja aurinkosuojarilöitä ei tarvitse säästää. Niiden korvaaminen alkuperäisen kaltaisilla markiiseilla on suositeltavaa. Myös rakennuksen päätyjen sisäänkäyntikatokset ovat myöhempiä lisäyksiä, joiden poistaminen olisi toivottavaa.
- Rakennuksen länsipäädyn välittömään läheisyyteen vuonna 1978 rakennetulla pysäköintitalolla ei kaupunginmuseon näkemyksen mukaan ole suojeluarvoja.

Heikintorin sisätilojen tärkeimpiä säilytettäviä piirteitä

- Heikintorin läpi kulkevan yleisen kävelyreitin säilyttäminen on syytä ottaa kauppakeskuksen jatkosuunnittelun lähtökohdaksi.
- Ostoskatu on Heikintorin tärkein tila, jonka luonnetta on syytä erityisesti vaalia, vaikka rakennuksen käyttötarkoitus muuttuisi. Tila on myöhempien muutosten yhteydessä osittain menettänyt alkuperäistä avoimuuttaan ja selkeyttään, kun kerrosten välille on lisätty portaita ja kulkusilloja. Tältä osin palauttavat muutokset ovat suositeltavia. Myös monenkirjavat mainoskyltit ja -telineet vaikuttavat olennaisesti sisätilan nykyilmeeseen tehden siitä sekavan ja rauhattoman.
- Päätyjen lasiseinät korostivat rakennuksen avointa luonnetta. Myöhempien muutosten yhteydessä ikkunaseinät on osittain peitetty, jolloin keskustilan alkuperäinen arkkitehtoninen idea on hämärtynyt. Mahdollisen muutossuunnittelun yhteydessä olisi syytä tutkia ikkunaseinien palauttamista alkuperäiseen asuunsa, jolloin tilasta tulisi avarampi, valoisampi ja ilmavampi.
- Ostoskadulle avautuvien myymälätilojen korkeat liukulasiseinät ovat pääosin säilyneet alkuperäisinä ja ovat edelleen käytössä. Ne on syytä säilyttää jatkossakin.
- Alun perin liukuportailta oli tärkeä rooli paitsi ostoskadun tilasomittelussa, myös toiminnallisessa mielessä. Asiakkaiden kulku toiseen kerrokseen oli järjestetty kahden liukuportaan varaan, jotka kulkivat vain ylöspäin. Nykyiset, vuonna 1989 uusitut liukuportaat ovat alkuperäisten paikalla. Ne on syytä säilyttää historiallisista syistä osana keskusaulan kokonaissommitelmaa.
- Muita sisätiloissa säilyneitä ja vaalittavia piirteitä ovat ostoskadun laattalattia ja keltainen sisäkatto, myymälätilojen joustava, kantaviin pilareihin perustuva tilasommittelu, elegantit kierreportaat sekä myymälöiden alaslasketut kattojärjestelmät valaisimineen.

Heikintorin kaavallinen tilanne

Tapiolaa koskevassa vuoden 1957 asemakaavassa nykyinen Heikintorin tontti oli merkitty liikerakentamiselle ja Aarne Ervin ensimmäiset luonnokset tavaratalon alueesta ovat 1950-luvun lopulta. Alueen voimassa oleva asemakaava on vahvistettu vuonna 1974 ja siinä kortteli on varustettu merkinnällä AL, liikerakennusten korttelialue. Rakennuksille ei ole kaavassa osoitettu suojelumerkintöjä, mutta rakennussuojelun näkökulmasta tämän ikäinen kaava on vanhentunut ja vaatisi suojelumerkintöjen osalta uusimista.

Alueen asemakaavan muutos tuli vireille vuonna 2006 nimellä Tapiolan keskus I-II (210416). Tuolloin kaava-alueeseen kuului alueita Kauppamiehentien molemmilta puolilta. Eteläpuolelta mukana olivat Heikintorin lisäksi toimistorakennus Raitinlukko sekä Sampotori. Vuonna 2009 kaava-alue jaettiin kahtia, jolloin Heikintori jäi omaksi kaava-alueekseen: Tapiolan keskus I-II (Heikintori) 210416. Toinen kaava-alue Tapiolan keskus II (Kaupinkallio), 210310, vahvistettiin joulukuussa 2009, mutta Heikintorin muutos on edelleen vahvistamatta.

Alue kuuluu Tapiolan valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009). Espoon eteläosien yleiskaavassa (2010) Tapiola on merkitty kaupunkikuvallisesti arvokkaaksi alueeksi.

